

Economicitate psihologizată

*„Ceea ce suntem în fapt ne apare ca o nălucă,
iar ceea ce reprezintă avatarurile naturii umane
în lupta cu înțelegerea esenței ei ia forma realității.”*

Macroeconomia se zbate indefinit între două limitări ale condiției sale epistemice: resortul psihologic al funcțiilor și finalitatea filtrată politic. Intervalul acestor limitări cunoaște o diversitate de forme de explicație încât unui obiect focalizat i se atribuie funcții adeseori contrare. Este vorba de o pervertire totală a elementelor primare ale existenței.

Soluțiile la problemele avuției, de la producție la distribuție, se împrăștie pe toată întinderea pestriță de viziuni și teorii. Acestea fixează originile economicității în nebuloasa psihicului clădită pe materialitate și predestinează satisfacerea așteptărilor sociale ca rezultatul acțiunii naturale generate de nevoia de subzistență. Ceea ce în esență este obiectiv, în sensul că are cu necesitate temeiul în concretețea vieții, adică construirea confortului naturii umane, ajunge să se justifice și să se deruleze într-o altă ordine, cea a idealului, definit în spectrul trăirii visului în rai.

Desigur, nu cere nimeni (sau aproape nimeni, căci mai sunt pretenții demiurgice pe ici, pe colo!) ca Economia să fie responsabilă de avânturile sau delăsările ființei umane. Partea delicată este că se încearcă să se lege starea de fapt a realității economice de formele extreme ale iraționalului. Argumentul se întoarce cumva pe dos: avuția este produsul exuberanței, iar pierderea ei se datorează panicii!

Nu încape îndoială că răsturnarea determinismului ține de o predispoziție spre gândirea mitică, de acord cu care noi existăm pentru că suntem replica pământeană a proiecțiilor noastre celeste. Exuberanța creează avuție cum noi am plăsmuit Olimpul care să ne explice cum am devenit produsul lui, iar panica devorează avuția precum noi devorăm iluziile noastre că am putea să fim nemuritori.

Imaginația nu ar fi întreagă dacă exuberanța și panica nu ar mișca leagănul unui zeu năzdrăvan care preia grijile existenței noastre în mâna sa invizibilă. Piața crește și descrește puterea noastră economică, dispoziția față de avuție într-o manieră implacabilă în funcție de exuberanța sau panica autonomizate de intențiile noastre lumești. Ceea ce suntem în fapt ne apare ca o nălucă, iar ceea ce reprezintă avatarurile naturii umane în lupta cu înțelegerea esenței ei ia forma realității.

Lucrurile sunt și mai aiurea în privița ambițiilor umane. Ele sunt zadarnice din cauza excesului de intenții raționale, dar și posibile din cauza spiritului de aventură. Asumarea riscului sau aversiunea la risc creează diversitatea pozițiilor într-o structură societală născută din fatalitatea ordinii naturale. În aceasta, ceea ce avem este sfânt, ceea ce nu avem ne individualizează, după cum ceea ce putem face este liberalizat, iar ceea ce nu putem face este reglementat.

Relația funcțională dintre factorii randamentali vrea să spună că efortul se împarte firesc, dar efectul rămâne discreționar. Balanța nu se echilibrează nicicum, rolul măsurii fiind jucat alternativ de echitate și eficiență. Egalitatea răstoarnă rânduiala valorii, polarizarea demolează liftul social. Când un factor este ieftin, celălalt își stimulează colesterolul până face infarct.

De corecție prin folosirea diferenței specifice a antropicului nu poate fi vorba. Rațiunea se îneacă în oceanul de credință pe care plutește arca avuției. Emblema valorii este făcută din încrederea că totul se mișcă pentru prosperitate. Dar dacă facem toți același lucru în același timp, credința se retrage în paginile manualelor. Instinctul de conservare dezgroapă anomia socială, din natura umană se revarsă frica de iad.

Adaosul care desăvârșește tabloul libertății vine din spuma mărimii, care înfrânge gravitația, fiindu-i interzis să cadă oricâte poticneli ar avea în palmare. Eșecul este al oamenilor, nu al construcțiilor lor. Guvernarea, pentru că nu mizează pe exuberanță sau panică, ci pe bunăstare, este bună de plată. Piața știe să ceară, guvernul trebuie să învețe să dea. Dacă da, acesta are o singură variantă: să dea și mai mult în continuare.

Cu resorturile confiscate de psihologie, economicității îi rămâne o singură alegere: alianța cu politicul. În fond, întemeiată pe credință, economicitatea adoptă țelul voinței de putere. Religia încrederii expandează pe corectitudinea politică a echivalenței dintre avuție și putere. Guvernarea se raționalizează, iar democrația se sublimează.

În noul context răsturnat banul devine scop în sine, încetând să mai fie mijlocul funcționalității în termeni de sustenabilitate a acțiunii dedicate satisfacerii în dinamică a nevoilor vieții. În jurul lumii s-a instalat o veritabilă

monedoferă care filtrează principii și produce norme pentru mersul general al lucrurilor. Banul a luat locul spațiului și timpului în modelul relativist al lumii corporatizate.

Portretul Economiei, colorat cu instincte și înrămat cu preferințe politice trezește valuri de pasiuni care trec ființa umană prin toate stările, dându-i senzația de forță. Acea forță prin care speculația îl absolvă de muncă, profitul îl scutește de mobilitate, virtualitatea îi satisface visele, poluarea îl trimite în stele.

Oikonomia s-a născut în Grecia odată cu Oikoumene, Lumea stabilă. Însemnele lor au fost libertatea spațiului public și gospodărirea spațiului privat. Economia modernă a transformat Agora în Piață, făcând posibilă societatea de piață. Însemnul acesteia: consecința determină cauza.

Marin Dinu